НОЯБРЬ
12
1939 во
№ 157 (2020)
ДОНЫС 10 ур.

СТАВ СТРАНАЯССА ПРОЛЕТАРИЙЯС, ӦТУВТЧӦЙ!

КОМИ КОМСОМОЛЕЦ

ГАЗЕТ ЛЭДЗӦНЫ ВЛКСМ КОМИ ОБКОМ ДА СЫКТЫВКАРСА ГОРКОМ

ОКТЯБРЬСКӦЙ РЕВОЛЮЦИЯЛӦН XXII ГОДОВЩИНА

1939 вося ноябрь 6 лунӧ Московской Сӧветлӧн торжественнӧй заседание вылын В. М. МОЛОТОВ ёртлӧн доклад

Ёртъяс! Октябрьскӧй революциялӧн годовщина пыр сетліс да талун выльысь сетӧ миянлы позянлун паськыны мунӧм кадколастысь Сӧветскӧй Союзлысь зэв гырысь успехъяс. Быттьӧ шуда звезда улын чужис сӧветскӧй власть, ми кӧ, сӧветскӧй йӧз, вермам вӧчны тайӧс Октябрьскӧй революциялӧн быд годовщинаӧ. Но ті, ёртъяс, сӧгласитчӧй, мый делӧыс, дерт, не кутшӧмкӧ „шуда звездаын“ да ньӧти абу небесасянь большевикъяслы отсӧгын, а сыын, мый Октябрьскӧй революция кадсянь миян странаса народъяс шыбитісны ас вывсьыныс буржуазиялысь власть, мездысисны капитализм гнётысь да сы вӧсна лоины способнӧйӧсь великӧй делӧяс вылӧ да выль олӧм творитан чудесаяс вылӧ.

I.

Капитализмлӧн туйяс да Сӧветскӧй Союз

Октябрьскӧй революция нетшыштіс миянлысь страна капиталистическӧй обществоысь, да сійӧ кадсянь лои кык мир: важ—капитализмлӧн мир, коді шымыртӧ став капиталистическӧй странаяс да налы подвластнӧй колонияяс да полуколонияяс, да выль—социализмлӧн мир, кодӧс чужтӧма миян странаын сӧветскӧй властьӧн. Сісьмӧм да пӧрысьмӧм капитализм видзӧдӧ нин бӧрӧ да явӧ помалӧ ассьыс нэмсӧ. Октябрьскӧй революциялӧн чужтӧм выль мир, лунысь лун выль вынъяс чукӧртӧмӧн, пыр вылӧ кыпӧдӧ ассьыс юрсӧ.

Капитализм винёв, кӧть сійӧ нин находитчӧ не кыптан полосаын, а аслас упадок кадколастын. Капитализм кутчысьӧ бырторйӧ, медым нюжӧдны ассьыс существуйтӧмсӧ. Но мый сійӧ вайӧ капиталистическӧй странаясса народъяслы да мый вылӧ сійӧ способен миян кадӧ?

Капитализм, коді чукӧртіс да сконцентрируйтіс буржуазнӧй обществолӧн узкӧй верхушка киясын зэв ыджыд озырлунъяс, оз сет да оз вермы сетны тайӧ озырлунъяссӧ используйтан правильнӧй туйяс народнӧй массаяс интересъясын. Некымын гырысь капиталистъяс, банкиръяс да денежнӧй корольяс киясын тайӧ озырлунъяссӧ чӧжӧм чужтӧ кыдзи тайӧ странаяс пытшкын, сідзи и капиталистическӧй государствояс костын ӧнія кадся капиталистическӧй обществоса господствуйтысь классъясын сӧмын бешенӧй конкуренция да власть вӧсна тыш. Татшӧм обществоса верхушкаын, коді олӧ выль и выль озырлунъяс бӧрся вӧтлысьӧмӧн да оз терпит тайӧ туй вылас некутшӧм препятствиеяс, вермӧны существуйтны олӧмлӧн да общественнӧй моральлӧн сӧмын волчьей правилӧяс да уджалысь население паськыд массаяслӧн став да быдсяма интересъясӧн тырвыйӧ пренебрегайтӧм.

Рабочӧйяслы, крестьяналы да интеллигенциялӧн паськыд слӧйяслы кольӧ овны ассьыс доля джынвыйӧ тшыгъялан существуйтӧмлысь, капитализм дырйи бур олӧм тӧдлытӧг забитӧй да подневольнӧй йӧз существуйтӧмлысь. Мӧдарӧ, капитализм чужтӧ пыр выль экономическӧй кризисъяс, каръясын убийственнӧй уджтӧмалӧм, сиктъясын беспросветнӧй тшыгъялӧмъяс, уна сё миллион йӧзлы национальнӧй да колониальнӧй рабстволысь сьӧкыдлунъяс содӧм да помасьлытӧм кровавӧй войнаяс, кодъястӧг капитализм оз вермы существуйтны. Нӧшта неважӧн, 1929 восянь 1933 воӧдз кадколастын, капиталистическӧй странаяс олісны зэв сьӧкыд мировӧй экономическӧй кризис став сійӧ бедствиеясӧн, уджтӧмалӧмӧн да карса да сиктса народнӧй массаяслӧн материальнӧй олӧм усьӧмӧн. Сӧмын мыйкӧмында помасис тайӧ сьӧкыд кризисыс, кыдзи 1937 восянь заводитчис выль экономическӧй кризис, коді шымыртіс уна гырысь капиталистическӧй государствоясӧс, на пӧвсысь медся озыръясӧдз, кыдзи Америкаса Соединеннӧй Штатъяс, Англия, Франция.

Колӧны-ӧ нӧшта доказательствояс, мый капиталистическӧй обществоса верхушкаӧн несметнӧй озырлунъяс чукӧртӧм оз сет некутшӧм просвет народнӧй массаяслысь олӧм бурмӧдӧмӧ. Колӧны-ӧ нӧшта сылы доказательствояс, мый капитализм странаясын пытшкӧсса делӧясыс зэв лёкӧсь, мый тані естественнӧ чукӧрмӧ эксплоатируемӧй да угнетеннӧй массаясын недовольство да подготовляйтсьӧны капитал властьлы паныд народнӧй лӧглунлӧн дугӧдны вермытӧм выль взрывъяс. Разнӧй формаын, но тайӧ эм став капиталистическӧй странаясын.

Кымын унджык ми тӧдмалам капитализм странаясын пытшкӧсса положение йылысь да пытшкӧсса противоречиеяс йылысь, сымын миянлы лоӧ яснӧйджык, мыйла бӧръя кадӧ буржуазнӧй странаяс пыр ёнджыка корсьӧны артмӧм положениеысь петан туй внешней авантюраясын, йӧзлысь муяс да колонияяс захватитӧмын да грабитӧмын, война пыр мир выльпӧв юкӧмын. Весиг медся озыр, да сідз шусяна куралӧм озырлунысь госсялӧм странаяс оз аддзыны асланыс пытшкӧсса вынъясын артмӧм положениеысь петан туй, да найӧ и абу способнӧйӧсь корсьны петан туйсӧ, коді эськӧ мыйкӧ мында удовлетворитіс народнӧй массаясӧс. Кыдзи тыдалӧ, ӧнія кадся капиталистическӧй обществолӧн пытшкӧсса вынъяс водзӧ кыптӧмлӧн источник ёнджыка либӧ омӧльджыка исчерпайтӧма да вообще матысмӧ помлань. Таын колӧ аддзыны кореннӧй помкасӧ империалистическӧй державаяслӧн выль внешней авантюраяслысь. Таын збыль вужйыс ӧнія кадся войнаяслӧн, кодъяслӧн лыдыс да размахыс быдмӧны миян синводзын.

Кольӧм воӧ петӧм „ВКП(б) историялӧн“ тӧдса курсын да XVIII партийнӧй съезд вылын Сталин ёрт докладын вӧлі сетӧма яркӧй картина мӧд империалистическӧй войналысь, коді шымыртіс бӧръя воясӧ Европаысь да Азияысь уна странаясӧс. Кыдзи тӧдса, сійӧ кадсянь тайӧ войнаыс эз мун чинӧмлань, а, мӧдарӧ, тӧдчымӧн содтіс ассьыс размахсӧ.

Мый ми имеитам талун кежлӧ?

Асыввылын со нин коймӧд во мунӧ война Япония да Китай костын. Тайӧ лоӧ, мый войнаӧ кыскӧма Японияӧс, кодлӧн населениеыс 72 миллион, а сідзжӧ Япониялысь колонияяс некымын дас миллион морт населениеӧн. Тайӧ лоӧ сідзжӧ тайӧ войнаын Китайлӧн участвуйтӧм, кодлӧн населениеыс 450 миллион морт. Татшӧм ногӧн 570 миллион гӧгӧр мортӧс кыскӧма сійӧ либӧ мӧд мераын Азияын империалистическӧй войнаӧ. Тайӧ войнаыс вайис нин уна миллион человеческӧй жертваяс, Китайса уна карлы да некымын сюрс сиктлы рӧзӧритчӧм, сэк жӧ сідзи и оз тыдав кровавӧй жертваяслы да ыджыд бедствиеяслы пом.

Бӧръя тӧлысьясӧ ӧзйис ыджыд война и Рытыввылын. Тайӧ войнаын участвуйтӧны—ӧтар боксянь Англия да Франция, кодъяс пыр ёнджыка кыскӧны войнаӧ не сӧмын ассьыныс собственнӧй населениесӧ, но и асланыс доминионъясысь да колонияясысь населениеӧс,—а, мӧдар боксянь,—Германия, ыджда серти Европаын мӧд государство. Тайӧ лоӧ, мый Рытыввылын войнаӧ,—лыддьыны кӧ, мый и Англияса да Францияса колонияясӧс сійӧ либӧ мӧд мераын кыскӧма войнаын участвуйтӧмӧ,—кыскӧма 750 миллион мортӧдз.

Артмӧ, мый Рытыввылын да Асыввылын, весиг колонияяс артавтӧг, кыскӧма войнаӧ 700 миллион гӧгӧр морт нин, а колонияяскӧд ӧтлаын тайӧ составитас 1.300 миллион мортысь унджык. Татшӧм ногӧн, му шар вылысь, кӧні артавсьӧ 2.120 миллион морт, джын дорсьыс унджык населениесӧ сійӧ либӧ мӧд степеньын кыскӧма нин Европаын да Азияын войнаӧ.

Татшӧм главнӧй, позьӧ кӧ тадзи выразитчыны, „достижениеыс“, кодӧн капиталистическӧй мир локтіс талунъя лун кежлӧ.

Та вылӧ видзӧдтӧг, оз позь шуны, мый войналысь водзӧ паськалӧмсӧ дугӧдӧма нин. Делӧыс суралӧ дзик мӧдногӧн. Правда, артмис неыджыд осечка. Орисны кутшӧм сюрӧ планъяс война паськӧдӧм кузя, например, Сӧветскӧй Союзӧс войнаӧ кыскӧмӧн. Ми, сӧветскӧй йӧз, нӧшта ӧтчыд аскадӧ петкӧдлім, мый ми олам не йӧз, а асланым вежӧрӧн. (**Аплодисментъяс. Гӧлӧсъяс: „Правильнӧ“**).

Но, сёрнитны кӧ капиталистическӧй мир йылысь, то ӧні мунӧ зэв чорыд тыш воюйтысь державаяслӧн асланыс союзникъяслысь лыд содтӧм вӧсна, нейтральнӧй странаясӧс асланыс дорӧ кыскӧм вӧсна. Оз позь куньны синъяс сы вылӧ, мый нейтралъясӧс война орбитаӧ кыскӧм нуӧдсьӧ зэв активнӧя да имеитӧ нин известнӧй результатъяс. Таӧн подготовляйтсьӧ войнаӧн шымыртӧм поле водзӧ паськӧдӧм. Тӧдса, например, кутшӧм серьёзнӧй вопросъяс чужтіс Англиялӧн да Францилӧн взаимопомощь йылысь Турциякӧд пакт заключитӧм. Паськалӧ тыш война орбитаӧ ӧткымын Балканскӧй странаясӧс, Скандинавияысь торъя странаясӧс, а сідзжӧ мукӧд государствоясӧс кыскӧм вӧсна. Европейскӧй войналы кӧ сиӧма нюжавны,—а Англияса да Францияса правящӧй кругъяс вӧчӧны ставсӧ буретш тайӧ война нюжӧдӧм да водзӧ ӧзтӧм могысь, медым используйтны сійӧс ассьыныс мировӧй господство ёнмӧдӧм да ассяныс ассьыныс уна колонияяс закрепитан интересъясын,—то Европаын нейтральнӧй странаяслӧн

(Водзӧ видзӧд 2 листб окысь).

ОКТЯБРЬСКӦЙ РЕВОЛЮЦИЯЛӦН XXII ГОДОВЩИНА

1939 вося ноябрь 6 лунӧ Московскӧй Сӧветлӧн торжественнӧй заседание вылын В. М. МОЛОТОВ ёртлӧн доклад

(ПРОДОЛЖЕНИЕ)

лыд кутас пыр чинны, а империалистическӧй война кыскӧм государствоясӧн лыд неизбежнӧ кутас пыр содны. Тӧдса сiдзжӧ, мый ӧткымын странаяслы нейтралитет служитӧ сӧмын война ӧзтӧм да паськӧдӧм вевттьӧм могысь маскаӧн, код помысь найӧ надейтчӧны босьтны воюйтысь народъяс щӧт весьтӧ, найӧ шоглун, жертваяс да рӧзӧритчӧм щӧт весьтӧ ыджыд барышъяс.

Татшӧм ногӧн, ӧнi не сӧмын на оз тыдав Европаын да Азияын войналӧн пом, но регыдджык, мӧдарӧ, тайӧ война гӧгӧр страстьясыс пыр водзӧ паськалӧны, сы вӧсна мый империалистическӧй кругъяс, кыдзи тыдалӧ, дзикӧдз бырӧдiсны надеясӧ ассьыныс пытшкӧсса делӧяс бурмӧдны позянлунын да стрӧйтӧны ассьыныс расчетъяссӧ, медсясӧ, выль империалистическӧй захватъяс вылын, медся вына империалистическӧй державаяслы польза вылӧ мир выльпӧв юклӧм вылын да сы вылын, медым разгромитны да снимитны щӧтъяс вылысь ассьыныс конкурентъяссӧ да найӧ колонияяс да колониальнӧй озырлунъяс вылӧ быдсяма претензияяс.

Сiдзкӧ, ӧнiя войнаын пуктӧма подув выль, да всемирнӧй нин, империалистическӧй войналы, рабочӧй класс кӧ, дерт, сӧгласитчас терпитны империалистическӧй державаяслысь татшӧм политикасӧ водзӧ нуӧдӧм.

Талун ми сулалам опасность водзын, мый Европаын война, Азияын войнакӧд ӧтлаын, пӧрас,—сылы кӧ оз ло сетӧма решительнӧй отпор,—народъяслӧн выль, всемирнӧй кровавӧй бойняӧ. Со мыйӧн воис капиталистическӧй мир талунъя лун кежлӧ.

Мӧд итогъясӧн встречайтӧ Октябрьскӧй революциялысь XXII годовщина Сӧветскӧй Союз. Ассьыс мирнӧй политика последовательнӧя нуӧдӧмӧн, СССР, кыдзи и войдӧр, пользуйтчӧ мир благоясӧн, медым нӧшта успешнӧя йӧткыны водзӧ подъём туй кузя странаса хозяйственнӧй да культурнӧй строительстволысь став отрасльяс. Социализмлӧн выль успехъяс водзын, кодъясӧн Сӧветскӧй Союз локтiс талунъя лун кежлӧ, капиталистическӧй обществолӧн беспросветнӧй кризисыс лоӧ нӧшта ёнджыка тыдаланаӧн.

Сравнитӧй унанациональнӧй Сӧветскӧй Союзын делӧяслысь положение сыкӧд, мый лои Польшаын, кодi тӧрыт нӧшта аснас представляйтiс став непольскӧй национальностьяс угнетайтан подув вылын стрӧитӧм унанациональнӧй буржуазнӧй государство. Польскӧй помещикъясӧн да капиталистъясӧн лӧсьӧдлӧм государство обанкротитчис сылӧн став руководительяскӧд ӧтлаын. Буржуазнӧй Польша киссис, ӧткымын великӧй державаяссянь сылы кӧсйысьлӧм „гарантияяс" вылӧ видзӧдтӧг, петкӧдлiс сiйӧн не сӧмын ассьыс слаблун, но и кутшӧм-сюрӧ явнӧй неблагополучие Европаса определеннӧй державаяс политикаын. Но, унанациональнӧй польскӧй государство кӧ, кодӧс вӧлi стрӧитӧма польскӧй народ воля вылӧ видзӧдтӧг, непольскӧй национальностьясӧс угнетайтӧм вылын, петкӧдлiс, первой испытание дырйи жӧ, ассьыс слаблун, непрочность да несостоятельность, то Сӧветскӧй Союз —мӧд типа унанациональнӧй государство,—кодӧс стрӧитӧма дзик мӧд подув вылын, а именнӧ—сылӧн став национальностьяс равноправие да дружба подув вылын,—петкӧдлiс, мӧдарӧ, ассьыс вын да несокрушимӧй ёнлун. СССР-ын обеспечитӧма став унанациональнӧй сӧветскӧй народъяс семьялы дружнӧй олӧм да пыр водзӧ ёнмӧ сӧветскӧй, социалистическӧй обществолӧн морально-политическӧй ӧтувъялун, кодi эм залог несокрушимӧй вынйӧрлы миян государстволӧн, кодӧс стрӧитӧма ленинско-сталинскӧй национальнӧй политика великӧй принципъяс подув вылын, сiйӧ составпырысь нацияяслӧн равноправие да братскӧй союз подув вылын. **(Аплодисментъяс).**

Сӧветскӧй Союзлӧн внутренней крепость, военнӧй вынйӧр да международнӧй авторитет ӧнi сетӧны асьнысӧ тӧдны пыр ёнджыка и ёнджыка. Тайӧ результатын, польскӧй государства киссьӧмкӧд да миян Краснӧй Армиялӧн успешнӧй действиеяскӧд йитӧдын, Западнӧй Украина 8 миллион населениеӧн да Западнӧй Белоруссия пӧшти 5 миллион населениеӧн ӧнi ӧтлаӧдӧма Сӧветскӧй Украинакӧд да Сӧветскӧй Белоруссиякӧд. **(Бурнӧй аплодисментъяс).** Тайӧ—бӧрья кадӧ миян внешней политикаын медся замечательнӧй успехъясысь ӧти. Тайӧ талунъя лун кежлӧ—миян медся славнӧй итогъясысь ӧти, кодӧн вермӧ гордитчыны Сӧветскӧй Союз, кодi вернӧй аслас миролюбивӧй внешней политика да пролетарскӧй интернационализм принципъяслы. **(Аплодисментъяс).**

Сӧветскӧй Белоруссия содiс аслас территория да население серти пӧшти кык пӧв да лоис 10 миллион населениеа государствоӧн, мый оз имейтны уна европейскӧй государствояс. Ӧнiсянь пуктӧма пом белорусскӧй народӧс торйӧдлӧмлы. Став территория вылас белорусскӧй народ ӧтувтӧма ӧти быдсаӧ да позьӧ ӧнi шуны, мый Белоруссия тырвыйӧ ӧтувтӧма. Тайӧс жӧ колӧ шуны и украинскӧй народ йылысь, кодӧс уна нэмъяс чӧж вӧлi юклӧма торъяс вылӧ да олiс зэв сьӧкыд национальнӧй гнётлысь кузь кад. Ӧнi и украинскӧй народ став территория вылас ӧтувтӧма ӧти быдсаӧ. Лои пӧртӧма олӧмӧ заветнӧй мечтаяссӧ украинскӧй народлӧн медбур йӧзлысь, кодъяс сетiсны асланыс национальнӧй освобождение делӧлы лыдтӧм жертваяс. Медбӧрын—сiйӧ, воис кад шуны: ӧнiсянь Украина ӧтувтӧма. **(Аплодисментъяс).** Колӧ чайтны, мый Украина, аслас ӧнiя 39 миллион олысьӧн да население ӧдйӧ содӧмӧн, регыд вермас вӧтӧдны ӧткымын великӧй странаясӧс, кӧть нин сiйӧ жӧ Францияӧс, сылӧн 42 миллион населениеӧн. Быдмисны миян братскӧй республикаяс—Украина да Белоруссия, а Западнӧй Украинаысь да Западнӧй Белоруссияысь миян вокъяс зэв ыджыд радлунӧн да асланыс будущӧйӧ эскӧмӧн сувтiсны сӧветскӧй граждана радъясӧ. **(Дыр нюжалан аплодисментъяс).** Быдмис, тадзикӧн, и став Сӧветскӧй Союз, ассьыс границаяссӧ Рытыввылӧ тӧдчымӧн вештӧмӧн. Эм мыйӧн поздравитны Сӧветскӧй Союзӧс Октябрьлӧн XXII годовщина кежлӧ! **(Бурнӧй, дыр лӧнявтӧм аплодисментъяс).**

Ми, дерт, ог вермӧй вунӧдны, мый человечестволӧн $^{9}/_{10}$ юкӧныс пыр нӧшта олӧ капиталистическӧй общество рамкаясын, капитализм господство улын. Сӧветскӧй Союз составляйтӧ му шар вывса населениелысь $^{1}/_{10}$ юкӧн дорысь этшаджык. Но, кыдзи аддзанныд, капиталистическӧй мирлы бӧрья кадӧ лои неуна топӧдчыштны да бӧрыньтчыны. **(Залын гажа оживление)**, а Сӧветскӧй Союз, сэтчӧ Западнӧй Украина да Западнӧй Белоруссия включитӧмӧн, быдмис аслас территория серти, а сiдзжӧ население лыд серти—примернӧ, 13 миллион морт вылӧ. Тайӧ подув вылын ми имеитам право поздравитны Сӧветскӧй Союзса народъясӧс сiйӧн, мый миян сӧветскӧй семья 170 миллионсянь лоис 183 миллион сӧветскӧй йӧз. **(Бурнӧй, дыр нюжалан аплодисментъяс).**

И сiдз, капитализм страналысь да Сӧветскӧй Союзлысь развитие туйяс сравнивайтӧм висьталӧ не капиталистическӧй мирлы польза вылӧ, а буретш мӧдарӧ.

Нӧшта первой империалистическӧй война заводитчигӧн, капитализмлысь, ӧнiя, высшӧй стадия анализируйтӧмӧн, Ленин сетiс ӧнiя капиталистическӧй мирлы гениальнӧй джуджыд оценка. Нӧшта сэки на Ленин шулiс, мый материальнӧй культура „да техника юкӧнын аслас став достижениеяс дырйи ӧнiя капитализм—сiйӧ пӧрысьмӧм, паразитическӧй, вужвылас сiсьмысь капитализм. Сiйӧ кадсянь коли, примернӧ, нэмлӧн нёльӧд юкӧныс и капитализмлы Ленинӧн сетӧм марксистскӧй анализ получитiс практическӧй да научно-теоретическӧй характера лыдтӧм подтверждениеяс. Сiйӧ кадсянь тыдовтчисны капиталистическӧй обществоса став организмын ыджыд трещинаяс да лёкдука гвойникъяс, сы йылысь сёрниттӧг нин, мый Октябрьскӧй социалистическӧй революция практическӧя сувтӧдiс вопрос став капиталистическӧй система окончательнӧ жугӧдӧм йылысь.

Ӧнi ставыс висьталӧ сы йылысь, мый капиталистическӧй обществолысь пытшкӧсса вынъясӧ сэтшӧма йирӧма капитализмлӧн сiсьман процессъясӧн, мый войнатӧг, выль и выль внешней империалистическӧй авантюраястӧг капитализм сэсся оз вермы существуйтны. Капиталистическӧй странаясса населениелӧн унджык массаыс, рабочӧйяслы, крестьяналы, интеллигенциялӧн паськыд слӧйяслы капитализм оз нин вермы обеспечитны мыйкӧ мында сноснӧй да устойчивӧй положение, господствуйтысь классъяс верхушка киясын чӧжсьӧм гырысь озырлунъяс вылӧ видзӧдтӧг. Кымын гырысьӧсь размеръясыс сiйӧ озырлунъяслӧн, сымын яростнӧйджыкӧсь империалистъяслӧн мировӧй господствӧ зiльӧмъясыс да сымын миритчытӧмӧсьджык найӧ асланыс конкурентъяс дiнӧ отношениеын, кодъяскӧд дасьӧсь помавны любӧй донӧн асланыс народ да мукӧд народъяс щӧт вылӧ, но сӧмын не уступкаясӧн асланыс мировӧй господство кузя.

Сы вӧсна важӧн нин вунӧдӧма буржуазия лидеръяслысь речьяссӧ сы йылысь, мый медводдза всемирнӧй империалистическӧй война, сыкӧд тшӧтш, лоас медбӧръя войнаӧн. Мӧдарӧ, ӧнiя капиталистическӧй государствояслӧн, медся нин на пӧвсысь ёнджыка вынйӧраяслӧн лидеръяс да Блюм да Эттли группаысь налӧн подпевалояс корсьӧны ассьыныс делӧяс бурмӧдӧм да асланыс пытшкӧсса сьӧкыдлунъясысь петан туй выль империалистическӧй войнаын. Ӧнiя кадся войналӧн преступносьтыс куйлӧ найӧ кывкутӧм вылын, кодъяс нюжӧдӧны да польтӧны ӧнiя войнасӧ, найӧ кывкутӧм вылын, кодъяс оз дугдыны занимайтчыны паськыд массаясӧс преступнӧя одурачивайтӧмӧн, мый быттьӧкӧ ставыс тайӧ вӧчсьӧ демократия дорйӧм вӧсна. Татысь колӧ вӧчны вывод, мый капиталистическӧй обществоса ӧнiя заправилояссянь да налӧн „социалистическӧй" приказчикъяссянь оз позь виччысьны войнаысь, сiйӧс пӧльтӧмысь да паськӧдӧмысь добровольнӧ ӧтказитчӧм, а, мӧдарӧ, регыдджык позьӧ виччысьны—Европаын да Азияын ӧнiя война заинтересованнӧй империалистическӧй державаяслысь мировӧй господство сохранитӧм да ёнмӧдӧм вӧсна народъяслӧн выль всемирнӧй кровавӧй бойняӧ пӧртӧм.

Ставыслы талы паныд сулалӧ Сӧветскӧй Союз сылӧн мир политикаӧн, сылӧн пӧсь стремлениеӧн обеспечитны войналысь регыдджык помасьӧм. Татысь тыдалӧ, мый Сӧветскӧй Союзлӧн миролюбивӧй внешней политикаыс не сӧмын отвечайтӧ миян странаса народъяслӧн кореннӧй интересъяслы да миянкӧд союзнӧй государствояс интересъяслы, но и став человечестволӧн интересъяслы, збыль делӧ вылас кӧ кутны тӧд вылын мукӧд государствояслысь збылысь народнӧй массаясӧс, а не империалистическӧй державаясса заправилаяслысь господствуйтысь чукӧръясӧс. Тайӧ лоӧ, мый Сӧветскӧй Союзса пытшкӧсса вынъяслӧн став мераысӧн содӧм да сылысь международнӧй авторитет ёнмӧдӧм эм не сӧмын миян священнӧй долг, став сӧветскӧй йӧзлӧн священнӧй долг, но и отвечайтӧ джуджыд интересъяслы став народъяслӧн, кодъяс виччысьӧны мир да войналысь регыдджык помасьӧм.

Со мый вӧсна великӧй нимъяс—Ленинлӧн, Сӧветскӧй Союзса батьлӧн нимыс да Сталинлӧн, СССР-са народъяс вождьлӧн нимыс **(бурнӧй, дыр лӧнявтӧм аплодисментъяс, кодъяс вуджӧны овацияӧ. Ставӧн сувтӧны)**, шусьӧны сэтшӧм радейтӧмӧн да будущӧйӧ сэтшӧма эскӧмӧн не сӧмын миян странаын, но и ылын—ылын Сӧветскӧй Союз пределъяс сайын. Ленинлӧн да Сталинлӧн нимъясыс чужтӧны светлӧй надеяяс мирса став пельӧсъясын да юргӧны, кыдзи народъяслӧн мир да шуд вӧсна тыш вылӧ, капитализмысь тырвыйӧ мездмӧм вӧсна тыш вылӧ чукӧстӧм. **(Дыр нюжалан аплодисментъяс).**

II.

Сӧветскӧй Союзса пытшкӧсса вынъяслӧн содӧм

Ӧнi быдлаын тӧдчӧ Сӧветскӧй Союзса пытшкӧсса вынъяслӧн содӧм—миян хозяйственнӧй строительствоын, сӧветскӧй народъяслӧн культура развитиеын, странаса оборона содӧм вынйӧрын, став миян политикаын да сiйӧ успехъясын.

Экономическӧй юкӧнын миянӧн выдвинитӧма программа, кодӧс олӧмӧ пӧр-

(Водзӧ видзӧд 3 листбокысь).

ОКТЯБРЬСКӦЙ РЕВОЛЮЦИЯЛӦН XXII ГОДОВЩИНА

1939 вося ноябрь 6 лунӧ Московскӧй Сӧветлӧн торжественнӧй заседание вылын В. М. МОЛОТОВ ёртлӧн доклад

(ПРОДОЛЖЕНИЕ)

тӧм означайтӧ, мый дженьыдик дас—дасвит во чӧжӧн ми вермам судны да паныны ёнджыка развитӧй капиталистической странаясӧс сiдзжӧ и экономическӧй отношениеын. Тайӧн висьталӧма, мый миян страна, аслас успехъяс вылӧ да промышленнӧй производствоса да транспортса техническӧй уровеньлысь шедӧдӧм ыджыд кыптӧм вылӧ видзӧдтӧг, экономическӧй отношениеын сулалӧ на ӧткымын капиталистическӧй государствоясысь бӧрын. Но тайӧн сiдзжӧ висьталӧма ставнымлы миянлы, сӧветскӧй йӧзлы, Сӧветскӧй Союзса став рабочӧйяслы, крестьяналы да интеллигенциялы, мый нӧшта ёнджыка долженӧсь ӧзйыны миян сьӧлӧмъясын сӧветскӧй патриотизмлӧн чувствояс, медым не сӧмын решитны, но став мераясӧн ӧддзӧдны СССР-лысь тайӧ основнӧй экономическӧй могсӧ решитӧм.

Талун ми вермам вӧчны некымын итогъяс бӧръя во чӧжӧн либӧ, стӧчджыка шуӧмӧн, 1939 вося дас тӧлысь чӧжӧн народнӧй овмӧс развитиелысь.

Соответствующӧй даннӧйяс, кольӧм вокӧд ӧткодялӧм серти, петкӧдлӧны, мый миян промышленность дзоньнас босьтӧмӧн, содӧм сетӧ 14,4 прӧчент вылӧ, а непосредственнӧ крупнӧй промышленность содӧм сетӧ 15 прӧчент вылӧ. Тайӧ лоӧ, мый таво миян промышленностьлӧн кыптан темпыс вылынджык кольӧм вося кыптан темп дорысь, кор промышленность сiдзжӧ сетiс не ичӧт содӧм, а именнӧ—12 прӧчент вылӧ. Тайӧ лоӧ сiдзжӧ, мый миян промышленность кыптӧмлӧн темпыс не сӧмын мунӧ коймӧд пятилетка заданиеяс уровень вылын, код серти средне-годовӧй содӧм определитӧма 14 прӧчент, но и вевтыртӧ сiйӧ заданиесӧ. Торъялӧ аслас содӧмӧн машиностроительнӧй да оборонӧй предприятиеяслӧн продукция. Танi содӧмыс воӧ 29 прӧчентӧдз. Мый жӧ инмӧ непосредственнӧ оборонной промышленностьлы, кодi содiс усиленнӧй темпъясӧн и кольӧм воясӧ, то миян оборона кузя содӧм нуждаяскӧд лӧсялӧмӧн танi ми имеитам нӧшта ёнджыка содӧм, а именнӧ—висьтала нин тiянлы по секрету,—став 45 прӧчент вылӧ. (Залын оживление. Аплодисментъяс).

Позьӧ шуны, мый миян промышленность пӧртӧ олӧмӧ ассьыс могъяссӧ кызвыннас успешнӧя. Но, тайӧ оз вешты миян вылысь кывкутӧм сэтшӧм зэв важнӧй отрасльясӧн, кыдзи металлургия да ломтас, дзик лэдзны позьтӧм бӧрӧкольӧмысь. Ми эськӧ кӧсйим, дерт, ыджыдджык быдмӧм миян легкӧй промышленностьлысь, кӧть ми бура тӧдам, мый и ӧнi ми пыр нӧшта долженӧсь сетны безусловнӧй предпочтение страналысь оборонасӧ да сылысь индустриальнӧй вынйӧрсӧ ёнмӧдан нуждаяслы. Но, миян легкӧй промышленность, текстильнӧйӧс включайтӧмӧн, тыдалӧ, успешнӧя справитчас сылы установитӧм годовӧй план тыртӧмӧн.

Водзӧ, колӧ пасйыны миянлысь достижениеяс крупнӧй промышленностьын удж производительность кыпӧдан юкӧнын. Трудовӧй дисциплина ёнмӧдӧм кузя да промышленностьӧн веськӧдлӧм самӧй предприятиеяс дiнӧ матыстӧм кузя тӧдса мераяс нуӧдӧм сетiсны нин ассьыныс положительнӧй результатъяс. Кольӧм воын кӧ ми имеитiм промышленностьын удж производительность содӧм 11 прӧчент вылӧ, то таво миян имеитчӧ удж производительностьлӧн содӧм установитӧм план вевтыртӧмӧн, а именнӧ—17 прӧчент вылӧ. Тайӧ лоӧ, мый промышленнӧй производстволысь кольӧм вося серти тӧдчымӧн содтӧм объём кужим тыртны рабочӧйяслӧн сiйӧ жӧ, да весиг мыйдакӧ ичӧтджык составӧн, мый миян странаын рабочӧй кадръяслӧн тырмытӧмлун дырйи имеитӧ зэв положительнӧй тӧдчанлун.

Видзму овмӧс юкӧнын бӧръя во чӧжӧн вӧлi примитӧма вель уна существеннӧй мероприятиеяс колхознӧй строительство кузя. Тырмымӧн индыны партиялӧн да правительстволӧн сэтшӧм решениеяс вылӧ, кыдзи колхозъяслысь общественнӧй муяс разбазаривайтӧмысь видзан мераяс йылысь постановление, колхозъясын трудовӧй дисциплина ёнмӧдӧм кузя мероприятиеяс да зэв важнӧй мероприятиеяс колхозъясын общественнӧй животноводство кыпӧдӧм кузя. Став тайӧ мероприятиеясыс йиджтысьӧмаӧсь ӧти основнӧй мыслӧн: бырӧдны мелкобуржуазнӧй извращениеяс колхознӧй строительство практикаын, кодъяс результатын колхозникъяслӧн частнӧй интересъяс тшӧкыда выступайтӧны колхознӧй овмӧслӧн общественнӧй интересъясысь водзын.

Тайӧ мероприятиеяслӧн результатъясыс тыдалӧны. Ӧткымын неблагоприятнӧй климатическӧй условиеяс вылӧ видзӧдтӧг, ми шедӧдiм таво вель существеннӧй успехъяс видзму овмӧсын. Сiдз, зерновӧйяс кузя сбор воис 6,5 миллиард пудйӧдз, мый 11 прӧчент вылӧ вевтыртӧ кольӧм вося сбор. Хлопок-сырец кузя ми имеитам продукциялысь водзӧ содӧм 5 прӧчент вылӧ, шабдi кузя—16 прӧчент вылӧ, сахарнӧй свеклӧ кузя—26 прӧчент вылӧ, картупель кузя жӧ тайӧ содӧмыс воӧ 60 прӧчентӧдз кольӧм вося серти. Мунӧ сiдзжӧ неуклоннӧя содӧм, позьӧ шуны, животноводство став видъяс кузя. Нянь заготовитӧм таво сiдзжӧ сетiс содӧм кольӧм вося серти.

Нӧшта некымын кыв висьтала Ставсоюзса сельскохозяйственнӧй выставка йылысь, торйӧн нин сiйӧн, мый сiйӧ локтан во кутас имеитны ассьыс продолжение. Выставка посетитiсны пӧшти 3,5 миллион морт. Миян видзму овмӧслӧн тӧдчана достижениеясӧн колхозникъясӧс да вообще населениеӧс тӧдмӧдӧм кутас имеитны ыджыд тӧдчанлун водзынмунысь колхозникъяслӧн творческӧй инициатива водзӧ кыптӧм вылӧ да вообще колхознӧй овмӧс кыптӧм вылӧ. Выставка сетiс позянлун уна сюрс колхозникъяслы тӧдмасьны колхозъяслӧн да колхозникъяслӧн уналыда тӧдчана достижениеясӧн, кодъяс не гежӧда имеитӧны мировӧй тӧдчанлун. Сiдз, Алтайскӧй крайын Ефремов да Чуманов ёртъяслӧн звенояс лоисны толчокӧн колхозъясын быдса движениелы ӧти гектар вылысь 400—500 пуд шобдi урожай вӧсна. Но, выставка паськӧдiс став страна пасьта не сӧмын сiйӧ, мый колхозник Чуманов получитiс шобдiлысь урожай 512 пуд гектар вылысь, а колхозница Ковбаса—510 пуд шобдi ӧти гектар вылысь, но и сэтшӧм факт, кыдзи колхозница Сергееваӧн таво ӧти гектар вылысь 607 пуд шобдi босьтӧм. Паськыда популяризируйтӧма выставкаӧн и сэтшӧм достижениеяс, кыдзи урожайность, кодӧс шедӧдӧма колхозница-азербайджанка Алиева звеноӧн, 151 центнер хлопок гектар вылысь либӧ урожайность, кодӧс шедӧдӧма Узбекистанын колхозник Худоев звеноӧн, гектар вылысь 125 центнер хлопок. Кыдзи аддзанныд, гектар вылысь 60 центнер хлопоклӧн мировӧй американскӧй рекорд вевтыртӧма Сӧветскӧй Союзын некымын пӧв. Паськыда колхозъясын паськалiсны ӧнi юӧръяс и животноводство юкӧнын колхозъяслӧн уна замечательнӧй достижениеяс йылысь.

Выставка вылын вӧлi нуӧдӧма вель уна мераяс сы могысь, медым паськыда популяризируйтны миян видзму овмӧсын уджлысь медбур образецъяс да отсавны сiйӧн медбур колхозъяслысь, колхозникъяслысь да колхозницаяслысь опыт выль районъясӧ да видзму овмӧслӧн выль отрасльясӧ вуджӧдӧмлы. Но колӧ признайтны, мый сельскохозяйственнӧй выставка вермас вӧчны ёна унджык, сысь, мый нин сiйӧ вӧчис колхозъяс костын, районъяс костын, областьяс да республикаяс костын ордйысьӧм паськӧдӧм могысь да мый сiйӧ должен унатор вӧчны водзӧ, медым обеспечитны колхознӧй да совхознӧй овмӧслысь нӧшта ыджыдджык кыптӧм.

Сӧветскӧй Союзса народъяслӧн **культура** юкӧнын ми бӧръя во чӧжӧн вӧчим вель ыджыд воськов водзӧ. Та йылысь висьталӧ миян школаяслӧн да библиотекаяслӧн содӧм, миян печатьлӧн, театръяслӧн, кинолӧн да искусство мукӧд видъяслӧн дугдывтӧг быдмӧм. Миян синъяс водзын не сӧмын мунӧ национальнӧй культураяслӧн быдмӧм, но и тайӧ культураясыслӧн ӧта мӧд костас матыстчӧм. Москваын национальнӧй искусство петкӧдлан пыр выль декадаяс, кодъяс петкӧдлӧны миян республикаяслӧн гырысь достижениеяс йылысь да кыпӧдӧны ыджыд интерес миян столицаын, нагляднӧя висьталӧны та йылысь. Та йылысь жӧ висьталӧны и сэтшӧм фактъяс, мый сэтшӧм великӧй йӧзлысь, кыдзи роч поэт Пушкин да украинскӧй поэт Шевченко, юбилейяс став народӧн празднуйтӧм дiнӧ ӧтлаасьӧны национальнӧй поэтъяслӧн да миян странаса мукӧд народъяслӧн легендарнӧй геройяслӧн выль прославленнӧй нимъяс. Та вӧсна грузинскӧй поэт Шота Руставелилӧн да народнӧй герой Давид Сасунский йылысь армянскӧй эпослӧн гениальнӧй творениеяс лоӧны Сӧветскӧй Союзса став народъяслӧн достояниеӧн да пользуйтчӧны зэв ыджыд симпатияясӧн став культурнӧй сӧветскӧй йӧз пӧвсын.

Колӧ признайтны, мый социалистическӧй культура вӧчис нин миян странаын не ичӧт успехъяс. Тайӧ выль культураыслӧн джуджыда революционнӧй характерыс оз означайт прошлӧйлысь культурнӧй достижениеяс отрицайтӧм, оз означайт народъяслӧн культурнӧй наследствоысь ӧткажитчӧм. Мӧдарӧ, народъяс культуралӧн став действительнӧй достижениеяс, кутшӧм кӧть ылӧдз найӧ эз мунны прошлӧйӧ, вылӧ донъявсьӧны социалистическӧй государствоын да сувтӧны ӧнi аслас народ водзын да став Сӧветскӧй Союзса народъяс водзын возродитчӧмӧн, асланыс действительнӧй идейнӧй дзирдалӧмын. Большевикъяс абу сiйӧ йӧз лыдысь, кодъяс оз помнитны асланыс народкӧд родство. Ми, большевикъяс, петiм самӧй народ пӧвсысь, донъялам да радейтам асланым народ, кыдзи и став мукӧд народъяс историялысь славнӧй делӧяс. Ми бура тӧдам, мый настоящӧй прогресс, кодi позяна сӧмын социализм подув вылын, должен мыджсьыны народъяслӧн став история вылӧ да налӧн водзза нэмъясын став достижениеяс вылӧ, должен восьтны народъяс олӧм историялысь подлиннӧй смысл, медым тырвыйӧ обеспечитны аслас народлысь славнӧй будущӧй да, сыкӧд тшӧтш, став народъяслысь югыд будущӧй. (Бурнӧй аплодисментъяс).

Талун кежлӧ Сӧветскӧй Союзлӧн достижениеясын медся важнӧйыс сыын, мый миян, став страна пасьта, став сӧветскӧй народъяслӧн быдмисны выль, сознательнӧй сӧветскӧй йӧзлӧн кадръяс, кодъяс нуӧдӧны ас бӧрсьыс миллионъясӧс. Тайӧ йӧзыс—выль ногӧн, не сiдз, кыдзи тайӧ панйдасьӧ быд шаг вылын капиталистическӧй обществоын, и не сiдз, кыдзи тайӧ вӧлi нӧшта неважӧн на миян странаын, а збыльысь выль ногӧн, социалистическӧя относитчӧны асланыс удж дiнӧ, государство водзын асланыс обязанностьяс дiнӧ. Тайӧ оз лоӧ, мый миян сӧветскӧй средаын абусьӧ бӧрӧкольчысь йӧз. Оз, найӧ нӧшта абу на этшаӧн. Сыысь на унджык, оз позь не признайтны, мый паськыд слӧйяслӧн общественно-культурнӧй уровеньыс кыптiс нӧшта дзик на тырмытӧма сёрнитны кӧ коммунизм перспективаяс видзӧдлас боксянь. Но миян йӧз, сӧветскӧй странаса йӧз, пройдитiсны нин Октябрьскӧй социалистическӧй революциялысь 22 во, налӧн нин, тӧдчымӧн мында, быдмисны выль представлениеяс йӧз костын отношениеяс йылысь выль видзӧдласъяс народ да социалистическӧй государство водзын обязанностьяс вылӧ, кодъяс вужвыйӧныс торъялӧны капиталистическӧй обществоса буржуазнӧй предрассудокъясӧн йиджтысьӧм йӧз представлениеысь. Буретш тайӧ выль йӧзыс и сетӧны тон миян странаын, заводъясӧдз, фабрикаясӧдз да колхозъясӧдз.

Тi тӧданныд, мый рабочӧй классын тайӧ выль йӧзыслӧн медбур представительясыс эмӧсь стахановецъяс да стахановкаяс, удж производительностьлысь важ, ичӧт нормаяс збыльысь жугӧдлысьяс да вылын производительностя социалистическӧй уджлысь замечательнӧй образецъяс сетысьяс. Татшӧм стахановецъяслӧн лыдыс содӧ, мый, аслас ӧчередын, эм бур показатель рабочӧй класс культурно-техническӧй уровень кыптӧмлӧн. Налысь радъяссӧ ӧнi содтӧны многостаночнӧй уджлӧн инициаторъяс, кодъяс ӧти станок вылын уджалӧмсянь вуджисны некымын станок вылын уджалӧмӧ, не сӧмын эз чинтыны, а весиг кыпӧдiсны торйӧн быд станоклысь производительность. Найӧ лыдӧ колӧ индыны и профессияяс совместительство нуӧдӧмын инициаторъясӧс, а сiдзжӧ сӧветскӧй нывбабаяс пӧвсысь выдвинитчӧм нывбабаяслысь ӧткымын выль профессияяс да производствояс освоитан делӧын инициаторъясӧс. Миян промышленностьын ёна паськалӧм выль техника да рабочӧйяс да работницаяс паськыд массаын кыптӧм производственнӧй опыт да знаниеяслӧн эмлун лэдзӧны надейтчыны, мый стахановскӧй движениелӧн тайӧ выль формаясыс кутасны успешнӧя паськавны и во-

(Помсӧ видзӧд 4 листбокысь).

ОКТЯБРЬСКӦЙ РЕВОЛЮЦИЯЛӦН XXII ГОДОВЩИНА

1939 вося ноябрь 6 лунӧ Московскӧй Сӧветлӧн торжественнӧй заседание вылын В. М. МОЛОТОВ ёртлӧн доклад

(ПОМ)

дзӧ. Тайӧ водзӧ йӧткас уджлысь производительность, слабмӧдас тырмытӧмсӧ квалифицированнӧй да производственнӧй кадръясын да, такӧд тшӧтш, кутас отсавны рабочӧй классӧн культурно-техническӧй уровень водзӧ кыптӧмлы да инженерно технической удж вывса работникъясӧн уровенькӧд налӧн матыстӧмлы. Стахановскӧй движение, став формаясын сійӧ быдмӧмлӧн эм петкӧдлас сылӧн, мый сӧветскӧй властьӧн воспитайтӧм выль йӧз, босьтісны ыджыд вес Сӧветскӧй Союзын да эм массаясын паськыд да пыр кыптысь стремление равняйтчыны миян странаса тайӧ передовӧй йӧз сертиыс.

Миян кыптӧ стахановскӧй движение, да удж дінӧ выль социалистически-сознательнӧй отношение шымыртӧ рабочӧй класслысь да колхознӧй сиктлысь пыр унджык паськыд массаясӧс, сэні, кӧні эм делӧлӧн достойнӧй руководительяс, торъя ыджыд успехъяс вӧчӧмӧн.

Миян пыр зумыдджыкӧн лоӧ томйӧз пӧвсын, да весиг прӧстӧ челядь пӧвсын, велӧдчӧм дінӧ выль отношение, коді йиджтысьӧма искренней стремлениеӧн знаниеяс дінӧ да сыкӧд тшӧтш, джуджыд стремлениеӧн лоны аслас государстволӧн, аслас народлӧн збыльысь полезнӧй гражданаӧн. Быд настоящӧй руководитель, учитель, воспитатель тӧдӧ та йылысь да тайн аддзӧ зэв ыджыд удовлетворение.

Миян ыджыд зільӧмыс культураӧ, искусствоӧ, карса да сиктса уджалысь йӧзлӧн медся паськыд массаяс общественнӧй олӧмын различнӧй формаясӧ. Миянлы эськӧ сӧмын велӧдчыны паськыдджыка да бурджыка могмӧдны тайӧ кыптысь запросъяссӧ да народнӧй массаяслысь культураӧ да выль, югыд олӧмӧ зільӧмъяссӧ.

Миян заложитӧма надежнӧй подувъяс сӧветскӧй патриотизмлысь, кодӧн славитчӧ миян Краснӧй Армия да кӧд чувствоясӧн сэтшӧм паськыда шымыртӧма Сӧветскӧй Союзса народъясӧс. Тайӧ сӧветскӧй патриотизмыс босьтіс ассьыс Хасанлӧн берегъяс дорын да монголо-манчжурскӧй граница вылын. Вылын сӧветскӧй патриотизм духӧн вӧлі йиджтысьӧма миян Краснӧй Армиялӧн Западнӧй Украинаӧ да Западнӧй Белоруссияӧ поход, кор миян краснӧй пехота вӧчис суткиын 60—70 километра переходъяс. Ми тӧдам сӧветскӧй патриотизмлысь вылын качествояс, ми тӧдам, мый, кор миян боецъяс самоотверженнӧя, кыдзи геройяс, мунісны бойӧ враг вылӧ горӧдӧмъясӧн: „Рӧдина вӧсна!", „Сталин вӧсна!", то ми ставӧн, Ленин—Сталин партияӧн воспитайтӧмӧн, да Сӧветскӧй Союзса став народъяс сылын аддзылім, мый сӧветскӧй патриотъяслы рӧдина да коммунизм ӧтлаалӧма ӧти торйӧдтӧм быдсаӧ. **(Шумнӧй аплодисментъяс).**

Ставыс тайӧ и означайтӧ, мый Сӧветскӧй Союзсійӧ не сӧмын вынйӧра передовӧй индустрия, сылӧн ӧдйӧ да неуклоннӧй большевистскӧй подъёмӧн, и не сӧмын сӧветскӧй властьӧн лӧсьӧдӧм колхозъяс, кодъяс представляйтӧны крестьянскӧй овмӧс организациялысь вылыс шӧй форма,—но сійӧ, медводз, му шар вылын, сӧветскӧй йӧзлӧн уна миллионъяс да уна дас миллионъяс, удж дінӧ да велӧдчӧм дінӧ социалистически-сознательнӧй отношениеӧн йиджтысьӧм выль йӧз, кодъясӧс вдохновляйтӧ сӧветскӧй патриотизм аслас народлы славнӧй делӧяс вылӧ да став мирса народъяслы общӧй делӧ вылӧ. **(Аплодисментъяс).** Сӧветскӧй йӧзӧс коммунистическӧя воспитайтӧм могысь вӧчӧма нин абу этша. Но тайӧ сӧмын уджлӧн заводитчӧм. Ми и ӧні миян внутренней политикалӧн главнӧй могъясысь ӧтиӧн долженӧсь признайтны рабочӧйясӧс, крестьянаӧс, служащӧйясӧс да миян став интеллигентъясӧс коммунистическӧя воспитайтан мог. Миян странаса передовӧй йӧзлы быдторйын отсалӧмӧн да социализмлӧн самоотверженнӧй геройяслысь нимъяссӧ вылӧ кыпӧдӧмӧн, ми долженӧсь медсясӧ тӧждысьны бӧрйӧкылӧм да кольччысьяс йылысь—на йылысь, коді торйӧн нуждайтчӧ большевистскӧй руководствоын. Такӧд тшӧтш, ми долженӧсь уна пӧв ӧнмӧдны миянлысь тӧждысьӧм асланым, сӧветскӧй интеллигенциялысь кадръяс быдтӧм кузя, кодъяс асланыс культурнӧй уровень серти оз уступайтны некодлы да помӧдз преданноӧсь народлы да социалистическӧй государстволы. **(Аплодисментъяс).** Нинӧм нин и сёрнитны сы йылысь, мый вунӧдны внутренней политика юкӧнын народлӧн врагъяс йылысь либӧ сетны налы кутшӧм кӧ личӧдӧм—сідзкӧ, вӧчны преступление асланым народлы паныд, асланым рӧдиналы паныд.

Ӧчередь вылын уджалысь йӧзлӧн Сӧветъясӧ выль бӧрйысьӧмъяс. Тайӧ избирательнӧй кампаниелӧн размах йылысь петкӧдлӧ сійӧ факт, мый став Сӧветскӧй Союз пасьта сиктса, районнӧй, карса да областнӧй Сӧветъясӧ должен лоны бӧрйӧма 1.300 сюрс депутат. Тайӧ депутатъяслӧн лыдыс унджык, кыдзи аддзанныд, ӧткымын ичӧт европейскӧй государстволӧн олысьяс лыдысь. **(Серам).** Тайӧ бӧрйысьӧмъяс вылын ми долженӧсь нӧшта ёнджыка закрепитны коммунистъяслысь да беспартийнӧйяслысь блок. Ми не сӧмын ог кутӧй жалитны, но кутам чолӧмавны, бӧрйысьӧмъясыс кӧ весаласны сӧветскӧй аппарат туйтӧм да бюрократическӧй—испортитчӧм элементъясысь. Сы вылӧ и выль бӧрйысьӧмъяс, медым нуӧдны бур удж миянлысь органъяс став бюрократическӧй баксялӧмысь весалӧм кузя. Та вӧсна, шуны кӧ, и колӧ быд ногыс ёнмӧдны коммунистъяслысь да беспартийнӧйяслысь блок.

Такӧд тшӧтш, миян эм тыр уверенность сыын, мый уджалысь йӧзлӧн Сӧветъясӧ выль бӧрйысьӧмъяс лоасны миян партия да правительство гӧгӧр сплотитчӧм Сӧветскӧй обществолысь несокрушимӧй морально-политическӧй единство вылысь вынйӧра демонстрируйтӧмӧн. **(Аплодисментъяс).** Тайӧ бӧрйысьӧмъяс вылас главнӧй места долженӧсь босьтны уджалысь йӧз быдлунъя олӧмлӧн да местнӧй Сӧветъяслысь удж бурмӧдӧмлӧн вопросъяс. Тайӧ, дерт, правильнӧ. Но правильнӧ сідзжӧ и сійӧ, мый тайӧ бӧрйысьӧмъясыс уваторйын отсаласны кыпӧдны миянлысь став политическӧй удж да вӧчны паськыд массаяслы нӧшта гӧгӧрвоаналжыкӧн Сӧветскӧй Союзлысь не сӧмын внутренней, но и внешней политикасӧ.

* *

Меным абу нужда торйӧн сувтлыны талун Сӧветскӧй правительстволӧн внешней политика вылын. Став основнӧйсӧ висьталӧма неважӧн Верховнӧй Сӧветын да тіянлы бура тӧдса. Но век жӧ полезнӧ надпомнитны ӧткымын событиеяс йылысь да миянӧн получитӧм урокъяс йылысь, миян пӧвсын опасностьяс имейтчылысь донъявтӧмкӧд йитӧдын, кодъяс йитчӧмаӧсь внешней капиталистическӧй окружение условиеясын Сӧветскӧй Союз существуйтӧмкӧд.

Народлӧн ӧні жугӧдӧм врагъяс, иностраннӧй разведкаяслӧн став тайӧ троцкистско-бухаринскӧй агентъяс лыдысь, кыдзи тӧдса, вӧчлісны капиталистическӧй окружение фактысь ассьыныс предательскӧй выводъяс. Найӧ мунісны Сӧветскӧй Союзӧс вузавлӧм вылӧ, и Приморье, и Украина, и Закавказье, сідзжӧ кыдзи Средней Азия да Белоруссия капиталистическӧй державаяслы польза вылӧ торйӧдӧм вылӧ. Сӧветскӧй Союзса народъяслы паныд тайӧ преступлениеяслы эз вӧв сиӧма лоны, сы вӧсна мый Сӧветскӧй Союзса народъяс чорыда эскӧны асланыс делӧӧ, сы вӧсна мый миян большевистскӧй партия ловъя, сы вӧсна мый миянлыс корабль нуӧдӧ Сталин ёрт. **(Бурнӧй аплодисментъяс, кодъяс вуджӧны овацияӧ. Ставӧн сувтӧны).** Пытшкӧсса да ортсыса врагъяслӧн став проискъяс вылӧ видзӧдтӧг, налӧн преступнӧй планъяс провалитчисны да веттисны позорӧн налысь юръяссӧ. Сӧветскӧй Союз колис непоколебимӧй, нӧшта ёнджыка крепаммис да, кыдзи аддзанныд, воськовтіс водзӧ, паськӧдіс сӧветскӧй территория, а миян страна лои нӧшта грознӧйджыкӧн врагъяслы да нӧшта рӧднӧйджыкӧн сӧветскӧй народъяслы да став мирын сылӧн став искренней другъяслы. **(Дыр нюжалан аплодисментъяс).**

Ми право серти гордитчам миян внутренней политика успехъясӧн, но ми удовлетворениеӧн висьталам и миян внешней политикаын гырысь успехъяс йылысь.

Капиталистическӧй мир заводитӧ пыр ёнджыка тӧдны, мый СССР—абу сійӧ, мыйӧн налы колiс эськӧ сійӧс аддзыны. Налы колiс эськӧ аддзыны миянлысь страна слабӧн, ортсысянь топӧдӧмъяс вылӧ податливӧйӧн, а делӧ вылын артмӧ мӧдарӧ **(аплодисментъяс)**, ӧд Сӧветскӧй Союз вӧлі дай кольӧ чорыда сплотитчӧмӧн, вынйӧрӧн да несокрушимӧйӧн. **(Аплодисментъяс).** И тайӧ сы вӧсна, мый ми став тайӧ воясас мудзлытӧг тӧждысим миян государство безопасность йылысь, миян оборона крепость йылысь. Тайӧ сувтіс эз этша материальнӧй жертваяс, но са то ми обеспечитім Сӧветскӧй Союзса народъяслы мир. **(Бурнӧй аплодисментъяс).**

Ми ог вермӧй тӧдны, кутшӧм внешней испытаниеяскӧд миянлы нӧшта ковмас встретитчыны. Но тӧдӧ ми бура тӧдам: колӧ не личӧдны, а нӧшта ёнджыка да настойчивӧйджыка ёнмӧдны миян государство обороналысь вынйӧр. **(Аплодисментъяс).**

Большевистскӧй политика обеспечитіс Сӧветскӧй Союзлы пытшкӧсса вынъяслысь зэв ыджыд кыптӧм, и ӧні миян страналы абу сэсся страшнӧ некутшӧм внешней испытаниеяс. **(Аплодисментъяс).** Сӧветскӧй Союзса пытшкӧсса вынъяслӧн вынйӧра источник бырлытӧм и воысьвоӧ миян врагъяслы пыр серьёзнӧйджыка лоӧ лыддысьны тайӧ бесспорнӧй историческӧй фактыскӧд. **(Аплодисментъяс).** И век жӧ ми тӧдам, мый Сӧветскӧй Союзлӧн медбур внешней политика эм миян мирлӧн испытаннӧй политика, коді обеспечитіс нин миянлы не ичӧт успехъяс.

Тайӧ внутренней да внешней политикасӧ ми долженӧсь нуӧдны неуклоннӧя и водзӧ. Тайн ми аддзам Сӧветскӧй Союзса народъяслысь воля, кодъяс вдохновляйтчӧны Ленин—Сталин великӧй партияӧн.

Ми пырам Октябрьскӧй социалистическӧй революциялӧн кызь коймӧд воӧ. Ми мунам водзӧ сійӧ жӧ вернӧй, испытаннӧй ленинскӧй туйӧд, кыдзи мунлім став тайӧ воясас. Тайӧ сійӧ туй, коді нуӧдӧ миянӧс сӧветскӧй властьлӧн окончательнӧй победаӧ.

Мед олас миян Октябрьскӧй Социалистическӧй революция! **(Бурнӧй аплодисментъяс).**

Мед олас Сӧветскӧй Союзса рабочӧй класс, колхознӧй крестьянство, социалистическӧй интеллигенция! **(Аплодисментъяс).**

Мед олас миян вынйӧра оборона да сылӧн несокрушимӧй вын—миян Краснӧй Армия, миян Военно-Морскӧй Флот! **(Аплодисментъяс).**

Мед олас Маркслӧн—Энгельслӧн—Ленинлӧн—Сталинлӧн великӧй непобедимӧй знамя! **(Бурнӧй аплодисментъяс, кодъяс вуджӧны овацияӧ. Ставӧн сувтӧны).**

Мед олас ленинизм! **(Аплодисментъяс).**

Мед олас большевикъяслӧн партия и да уна вояс олас миян Сталин! **(Бурнӧй, дыр нюжалан аплодисментъяс, кодъяс вуджӧны овацияӧ. Ставӧн сувтӧны. Оркестр ворсӧ „Интернационал". Залын кылӧны Сталин ёрт честь кузя горӧдӧмъяс).**

Мюнхенын взрыв

БЕРЛИН, 9. (ТАСС). Германскӧй информационнӧй бюро юӧртӧ: „Национал-социалистскӧй старейшӧй шленъяслӧн Мюнхенын тӧрытъя торжественнӧй заседание вылӧ воис Гитлер, коді выступитіс речӧн. Торжестволысь пом виччысьтӧг, войнас Гитлер бӧр муніс Берлинӧ, помещениесӧ, кӧні муніс заседание, водзджык эновтӧмӧн. Гитлер мунӧм бӧрын сійӧ помещениеас регыд лои взрыв. Национал - социалистскӧй партияса важ шленъяс пӧвсысь, кодъяс вӧлiны залын, 6 мортӧс виӧма да 60-ӧс ранитӧма. Покушение, кодлӧн следъясыс нуӧдны заграницаӧ, кыпӧдіс Мюнхенын ыджыд возмущение. Сылы, коді аддзас взрывын мыжаясӧс, лоӧ сетӧма награда 500 сюрс марка".

Ноябрь 13 лунӧ, 19 часын Народнӧй творчество керкаын лоӧ доклад СССР Верховнӧй Сӧветлӧн V внеочереднӧй Сессия итогъяс йылысь. Докладчик **Кочанов** ёрт. Вход свободнӧй.

ВКП(б) горком.

Ответственный редактор И. Г. УЛЬЯНОВ.

Адрес редакции: г. Сыктывкар, Дом печати, 1-й этаж, комната № 17, редакция газеты „Коми комсомолец". Телефон: 5—01.
Подписная плата: на 1 год—18 руб., на 6 мес.—9 руб., на 3 мес.—4 руб. 50 коп., на один мес.—1 руб. 50 коп.

Уполн. Главлита № 3194. Типография Наркомместпрома Коми АССР.